

Motion till riksdagen

1989/90:U657

av Lars Ernestam m.fl. (fp)

Internationellt miljösamarbete

Miljöproblemen är internationella. Uttunnningen av ozonskiktet och klimatförändringar av en hotande växthuseffekt är problem av global karaktär. Vädersystemen för med sig surt regn, kvävegödning, kvicksilver m.m. över delar av kontinenter. Förorening och utfiskning av haven drabbar stora regioner och i första hand kuststaterna. Markförstöring, skogsskövling och utrotning av växt- och djurarter pågår över hela jorden.

FN:s miljökonferens 1992 får stor betydelse när det gäller en rad globala miljöproblem. Sverige måste självfallet spela en engagerad och pådrivande roll i förberedelserna. Det är angeläget att konferensen leder fram till konkreta åtaganden och åtgärder, bl.a. i fråga om internationella ekonomiska insatser mot miljöförstöringen. Att lösa miljöproblem är inte en lyxsyssetning för högindustrialiserade nationer, det är i högsta grad en nödvändig förutsättning för alla länders utveckling och alla människors välfärd.

Åtgärder mot miljöförstöringen måste ofta arbetas fram i internationellt samförstånd. I den här motionen lägger vi fram förslag på främst två områden: Europeiskt miljösamarbete och miljövärd i biståndet. Bland våra viktigaste krav märks:

- Svenskt medlemskap i EEA, EG:s miljövärdorgan.
- Inrätta en internationell brandkårsstyrka för miljöskydd.
- Stöd till ideella organisationers internationella arbete.

I. Samarbete i Europa

Sverige har ofta varit pådrivande i det internationella miljöarbetet. Som en följd bl.a. av folkpartimotioner har riksdagen tagit initiativ till en nordsjökommission och en europeisk luftvärdsfond. Det svenska ansträngningarna på miljöområdet måste också fortsätta i ECE, FN:s organ för europeisk ekonomi och i den europeiska säkerhetskonferensen.

Många av de svenska miljöproblemen är av gränsöverskridande karaktär och kan främst lösas i samarbete med andra länder i Europa norr om Alperna. Till problemen hör bl.a. försurningen av mark och vatten, övergödningen av haven men också olika avfallsproblem. Folkpartiet föreslår i en rad motioner till årets riksmöte olika åtgärder på svensk botten, men miljöskyddsarbetet i Sverige måste kompletteras med insatser i och samarbete med våra grannländer.

Med tanke på de redan vidtagna åtgärderna och de mycket höga marginalkostnaderna för fortsatt reduktion av t.ex. svaveldioxid och kväveoxider i Sverige, skulle det vara av stort värde för vårt land att förmå våra grannar att rena utsläpp från industrier och kraftproduktion bättre än hittills.

Miljöavgifter blir riktigt effektiva först efter en internationell harmonisering. Likaså kan vissa ensidiga svenska miljökrav komma att uppfattas som tekniska handelshinder. Mot den bakgrunden är det viktigt att Sverige närmar sig EG, både för att kunna delta i dagens europeiska miljösamarbete och för att kunna påverka den framtida miljöpolitiken.

Inom EG har man kommit överens om att inrätta ett speciellt miljövårdsorgan, EEA (European Environmental Agency). EEA har inledningsvis fått ganska begränsade arbetsuppgifter, men mycket talar för att ansvarsområdet kommer att utökas och att EEA blir ett av de viktigaste miljöorganen i Europa. Enligt EG-kommissionens förslag skall EEA vara öppet också för stater som inte är medlemmar av EG. Folkpartiet menar att Sverige bör ansöka om medlemskap i EEA. Vi hälsar därför med tillfredsställelse att regeringen framfört sådana önskemål i samband med överläggningar mellan EG och EFTA och föreslår att en formell ansökan avges så snart som möjligt.

Den snabba liberaliseringsprocessen och strävandena mot marknadsekonomi i Östeuropa har öppnat helt nya möjligheter att göra meningsfulla miljöinsatser i t.ex. Polen och Östtyskland. Inom ramen för bistånd till Östeuropa bör konkreta åtgärder som teknisk och vetenskaplig kompetens till lokala miljöprojekt och investeringar i miljöskyddsteknik rymmas. Vi bör också erbjuda utbildning och forskningssamarbete inom miljöområdet.

Bilaterala miljöprojekt mellan Sverige och andra Östersjöstater bör sättas igång. Exempel på lämpliga projekt är vattenvårdsarbete i samarbete med Sovjetunionens baltiska delrepubliker under förutsättning att lokala beslut kan fattas och det redan igångsatta Wisla-projektet i Polen. Dessutom bör vänortssamarbete mellan svenska kommuner och kommuner i andra Östersjöländer stimuleras. Som vi påpekar nedan finns också stort utrymme för ideella organisationers arbete. Investeringar i ny teknik i östeuropeisk industri bör på alla sätt uppmuntras – en förnyelse av den föråldrade industrin skulle även utan särskilda reningsåtgärder ge avsevärda miljöförbättringar.

Problemet är dock att de nya regeringarna i Östeuropa alltjämt är beroende av en byråkrati som skapats under de gamla regimerna och som inte kan väntas vara kapabel att ta fram projekt som är så konkreta att de kan få meningsfullt stöd utifrån. Det är därför viktigt att våra insatser koncentreras till de projekt, t.ex. Wisla-projektet, där tillräcklig konkretion finns, samt att den sakkunskap som finns inom ideella miljöorganisationer som SPM (Svensk-Polska Miljöföreningen) utnyttjas för bedömningen av olika projekt.

Folkpartiet menar att ett visst mått av överstatlighet kan behövas i det europeiska miljöarbetet. Ingen nation skall kunna undandra sig berättigade krav från andra stater.

Sverige bör också verka för fler regionala miljökonventioner. Det har visat sig att konventioner som omfattar mindre områden både är lättare att förhandla färdigt och lättare att få mer långtgående. Såväl Östersjökonventio-

nen, Gdanskkonventionen och nordiska miljöskyddskonventionen är exempel på detta.

Mot. 1989/90
U657

Åtgärder från svensk sida mot länder som tillåter verksamhet som avsevärt påverkar miljön i Sverige behöver inte endast baseras på konventioner. Även den icke konventionsbundna folkrätten dvs. grundläggande internationella sedvanor och principer, ger nationer möjlighet att agera.

En sådan princip är "sic utere" (sic utere tuo ut alienum non laedas – ung. använd din egendom så att det inte skadar dina grannars). I förhandlingar med länder som vägrar underteckna konventioner torde sic utere-principen vara det enda folkrättsliga stöd grannländer kan åberopa.

Utrikesutskottet har framhållit (1989/90:UU7) att Sverige står bakom förslag att tidigare principer skall kodifieras. Så länge så icke skett och eftersom en folkrättslig sedvana är en sedvana bara så länge den tillämpas är det viktigt att Sverige, för att stärka den icke konventionsbundna folkrätten, ständigt framhåller sic utere-principen.

2. Skuldbyten mot miljöinsatser

Skuldbyten inom exportkreditgarantisystemet är en speciell finansieringsmetod som kan underlätta samhällsnyttiga investeringar i ett låntagarland med betalningssvårigheter. Samtidigt som fordringsägaren åtminstone får en viss ersättning för krediterna omvandlas skulden till något nyttigt. Inom miljöområdet har systemet tidigare använts till bl.a. reservatbildning i tropikerna, men då har det inte varit stater, utan enskilda fordringsägare, som sålt skuldandelar. Skuldbyten av här skisserat slag bör även kunna användas till miljöinsatser i Östeuropa.

I Sverige har det inte tidigare förekommit försäljning av statliga fordringar. Folkpartiet erfar att frågan om skuldbyten övervägs inom utrikesdepartementet, finansdepartementet och exportkreditnämnden. Bilateral skuldbyten kan visa sig svåra att förena med den s.k. Paris-klubbens regler. Paris-klubben är ett samarbetsorgan för olika långivarländer. Vi menar att regeringen bör föreslå regler som möjliggör för exportkreditnämnden att under vissa förutsättningar sälja skuldandelar och att möjligheterna att medverka till sådana miljöinsatser prövas inom ramen för Paris-klubben.

3. Miljöbistånd

Sverige har genom att anta ett särskilt miljömål i biståndspolitiken förpliktigt sig till ett ökat miljöengagemang i biståndsländerna. Folkpartiet anser att fler konkreta åtgärder måste vidtas för att visa att Sverige lever upp till målet. En sådan åtgärd är att Sverige bör ta initiativ till att inrätta en internationell miljöskyddstyrka för snabba insatser vid miljökatastrofer i utvecklingsländer. Inledningsvis bör "brandkårsstyrkan" utrustas för att kunna ingripa mot olje- och giftutsläpp som hotar kusthavens rika biologiska liv och fiskeresurser.

När miljöhänsyn nu skall integreras i utvecklingssamarbetet kan man peka på en rad angelägna problemområden. Markförstöring och skogsskövling är välkända fenomen, som måste kunna angripas i lämpliga utvecklingsprojekt. Vi vill också peka på kusthavens betydelse från försörjningssynpunkt för

många fattiga länder. I många tropiska hav är den biologiska produktionen som störst i kustområdena. Korallrev och mangroveträsk är mycket viktiga förnygringsområden för fisk. Eftersom sådana områden nu förstörs i stor utsträckning är det viktigt att uppmärksamma den marina miljön i biståndsarbetet.

Bland u-länderna finns inte någon stat som har tillräckliga resurser för att bruka, övervaka och skydda de havsområden de har rätt till enligt havsrättskonventionen. Mot den bakgrunden har vi föreslagit den internationella "brandkårsstyrkan", men menar att det dessutom krävs insatser vad gäller utveckling av marina vetenskaper, miljöåtgärder vid kustutvecklingsprojekt och stimulans att förhandla fram regionala konventioner till skydd för kusthaven.

4. Ideellt arbete

De frivilliga organisationerna kan spela en mycket viktig roll också i det internationella miljöarbetet. Därför bör de stimuleras att samarbeta med sina motsvarigheter i andra länder. De kan då "exportera" opinionsbildning och öka förståelsen för svenska miljökrav i våra grannländer. I denna roll kan de också åta sig uppgifter som offentliga organ inte kan ge sig in på.

De ideella föreningarna kan förstärka den framväxande miljörörelsen i Östeuropa med kompetens och som samarbetspartner i konkreta miljöprojekt. Föreningarna bör också stödjas för att kunna delta i biståndprojekt i u-länder, i första hand för att samarbeta med lokala miljöorganisationer.

Folkpartiet anser att regeringen måste ge ett bättre stöd till de ideella organisationernas internationella verksamhet. I vår motion om anslag till miljövärd har vi föreslagit att 2 milj.kr ytterligare skall anslås till detta ändamål.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenskt medlemskap i EEA.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konkreta insatser i frågor om miljösamarbete med Östeuropa, särskilt insatser på områdena tekniskt bistånd, utbildning, forskningssamarbete och stöd till vänortssamarbete i miljöfrågor,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regionala konventioner,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att stärka den icke konventionsbundna miljörätten.
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till regler som möjliggör för Exportkreditnämnden att under vissa villkor sälja skuldandelar som ett sätt att bidra till miljövärdinsatser i läntagarländerna,
6. att riksdagen hos regeringen begär att möjligheterna prövas att inom ramen för den s.k. Paris-klubben medverka till internationellt förankrade miljöinsatser av det slag som skisserats i motionen,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en internationell miljöskyddsstyrka,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljömålen i biståndet,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till svenska miljöorganisationers internationella verksamhet.¹]

Mot. 1989/90
U657

Stockholm den 25 januari 1990

Lars Ernestam (fp)

Bengt Rosén (fp)

Håkan Holmberg (fp)

Anders Castberger (fp)

¹ 1989/90:Jo874